# BO‘LAJAK TARBIYA FANI O‘QITUVCHILARINING RAQAMLI-METODIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

**Nosirova Dilfuza Saydullayevna**

Guliston davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi

DOI: ***https://doi.org/10.5281/zenodo.23956606***

***Annotatsiya:*** *Ushbu tezisda bo‘lajak Tarbiya fani o‘qituvchilarining raqamli-metodik kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Raqamli ta’lim resurslaridan foydalanish, interaktiv tarbiyaviy topshiriqlar yaratish, virtual pedagogik vaziyatlarni modellashtirish va refleksiv baholashning metodik imkoniyatlari yoritiladi. Nazariy tahlil asosida raqamli-metodik kompetensiyaning tarkibiy komponentlari aniqlashtirilib, ularni rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik faoliyat mexanizmlari taklif etiladi. Raqamli texnologiyalarni tarbiyaviy maqsadlar bilan uyg‘unlashtirishning kasbiy tayyorgarlikdagi ahamiyati asoslanadi.*

***Kalit so‘zlar:*** *Tarbiya fani, bo‘lajak o‘qituvchi, raqamli-metodik kompetensiya, pedagogik shart-sharoit, raqamli texnologiyalar, interaktiv ta’lim, kasbiy tayyorgarlik, refleksiya.*

***Abstract****: This thesis analyzes the pedagogical conditions for developing the digital and methodological competence of prospective teachers of the subject Education. It highlights the methodological potential of using digital educational resources, creating interactive educational tasks, modeling virtual pedagogical situations, and implementing reflective assessment. Based on theoretical analysis, the structural components of digital and methodological competence are clarified, and mechanisms of pedagogical activity aimed at developing these components are proposed. The importance of integrating digital technologies with educational objectives in professional training is substantiated.*

© Smart Quill Publishing nashriyoti

***Keywords:*** *Education subject, prospective teacher, digital and methodological competence, pedagogical conditions, digital technologies, interactive learning, professional training, reflection.*

Zamonaviy ta’lim tizimining raqamli transformatsiyasi pedagoglarning kasbiy tayyorgarligiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Ayniqsa, Tarbiya fani o‘qituvchilari o‘quvchilarda ma’naviy-axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy mas’uliyat, vatanparvarlik va kommunikativ madaniyatni rivojlantirishda raqamli vositalardan maqsadli foydalanish kompetensiyasiga ega bo‘lishlari zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-son qarori bilan tasdiqlangan Tarbiya fani konsepsiyasida o‘quvchilarning ma’naviy rivojlanishi va faol fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishga alohida e’tibor qaratilgan [1]. Mazkur vazifalar bo‘lajak o‘qituvchilardan raqamli texnologiyalarni tarbiyaviy mazmun bilan uyg‘unlashtirishni talab qiladi.

Tadqiqotning maqsadi bo‘lajak Tarbiya fani o‘qituvchilarining raqamli-metodik kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlarni nazariy jihatdan asoslash hamda ularni kasbiy tayyorgarlik jarayonida qo‘llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotda nazariy-qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. Tarbiya fani konsepsiyasi, Yevropa Komissiyasining DigCompEdu modeli, UNESCOning o‘qituvchilar uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kompetensiyalari tizimi hamda texnologik-pedagogik mazmuniy bilimlarga oid ilmiy yondashuvlar o‘rganildi [1–4].

Tahlilda raqamli-metodik kompetensiya pedagogning raqamli resurslarni tanlash, tarbiyaviy mashg‘ulotlarni loyihalash, interaktiv faoliyatni boshqarish va natijalarni baholash qobiliyatlari birligi sifatida talqin qilindi. Olingan nazariy xulosalar asosida pedagogik shart-sharoitlar tizimlashtirildi. Tadqiqot doirasida mustaqil pedagogik tajriba-sinov o‘tkazilmagan.

Nazariy tahlil bo‘lajak Tarbiya fani o‘qituvchilarining raqamli-metodik kompetensiyasini rivojlantirishda kasbiy-motivatsion, mazmuniy-metodik, tashkiliy-texnologik va refleksiv-baholash shart-sharoitlarining o‘zaro aloqadorligini ta’minlash zarurligini ko‘rsatdi.

Kasbiy-motivatsion shart-sharoit talabalarni raqamli texnologiyalardan tarbiyaviy maqsadlarda foydalanishga ongli ravishda yo‘naltirishni nazarda tutadi. Bunda raqamli vosita mustaqil maqsad emas, balki o‘quvchilarda muayyan qadriyat yoki xulqiy sifatni rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi. Masalan, bo‘lajak o‘qituvchi «Mas’uliyat va ijtimoiy hamkorlik» mavzusida raqamli muammoli vaziyat yaratib, o‘quvchilardan turli qarorlarning axloqiy oqibatlarini baholashni so‘rashi mumkin.

Mazmuniy-metodik shart-sharoit raqamli texnologiyalar, pedagogik usullar va fan mazmunining integratsiyasiga asoslanadi. Mishra va Koehler tomonidan ishlab chiqilgan TPACK yondashuvi texnologik, pedagogik va mazmuniy bilimlarning o‘zaro bog‘liqligini tushuntiradi [4]. Mazkur yondashuv asosida bo‘lajak pedagoglar raqamli hikoyachilik, interaktiv keyslar va virtual munozaralarni Tarbiya fanining muayyan mavzulariga moslashtirishni o‘rganadilar.

Masalan, «Halollik va adolat» mavzusida virtual pedagogik vaziyat ishlab chiqilib, unda o‘quvchilar akademik halollik bilan bog‘liq muammoga duch kelgan qahramonning qarorini tahlil qiladilar. Bo‘lajak o‘qituvchi ushbu topshiriq orqali munozarani tashkil etish, dalillarni taqqoslash va axloqiy xulosa chiqarishga yo‘naltirish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Tashkiliy-texnologik shart-sharoit raqamli platformalar, elektron ta’lim resurslari va multimedia vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini yaratishni qamrab oladi. DigCompEdu modelida raqamli resurslarni tanlash, o‘qitish jarayonini tashkil etish va baholash o‘qituvchining muhim kompetensiyalari sifatida belgilangan [2]. Shu asosda pedagogik oliy ta’limda talabalar tomonidan interaktiv

topshiriqlar, raqamli tarbiyaviy loyihalar va elektron portfoliolar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Refleksiv-baholash shart-sharoiti esa talabalar yaratgan raqamli mahsulotlarning pedagogik samaradorligini tahlil qilishga qaratiladi. Bunda texnik sifat bilan bir qatorda tarbiyaviy maqsadga muvofiqlik, yosh xususiyatlariga moslik, interaktivlik va axloqiy xavfsizlik mezonlari hisobga olinadi. Talabaning o‘z faoliyatini mustaqil tahlil qilishi raqamli-metodik qarorlarni asoslash ko‘nikmasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Aniqlashtirilgan pedagogik shart-sharoitlar raqamli-metodik kompetensiyani oddiy texnik savodxonlikdan farqlash imkonini beradi. Raqamli platformadan foydalana olish pedagogning tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etishga tayyorligini to‘liq anglatmaydi. Muhim jihat texnologiyani o‘quvchining ma’naviy-axloqiy rivojlanishiga xizmat qiladigan metodik vositaga aylantirishdir.

UNESCOning o‘qituvchilar uchun AKT kompetensiyalari tizimida texnologiyalardan foydalanish pedagogik amaliyot va kasbiy rivojlanish bilan bog‘liq holda yoritilgan [3]. Sun’iy intellekt kompetensiyalari bo‘yicha tavsiyalarda esa inson manfaatlarini ustuvor qo‘yish va texnologiyalardan mas’uliyatli foydalanish ta’kidlanadi [5].

Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak Tarbiya fani o‘qituvchilarini tayyorlashda raqamli topshiriqlarning tarbiyaviy mazmunini ekspert baholash, virtual vaziyatlarni jamoaviy muhokama qilish va elektron portfel asosida refleksiya o‘tkazish maqsadga muvofiqdir. Bunday faoliyatni tashkil etishda raqamli tenglik, shaxsiy ma’lumotlar himoyasi va pedagogik etika talablariga rioya qilinishi zarur.

Taklif etilgan shart-sharoitlarning amaliy samaradorligini aniqlash keyingi bosqichda tegishli diagnostik mezonlar asosida tajriba-sinov o‘tkazishni talab etadi.

Bo‘lajak Tarbiya fani o‘qituvchilarining raqamli-metodik kompetensiyasini rivojlantirish kasbiy-motivatsion, mazmuniy-metodik, tashkiliy-texnologik va refleksiv-baholash shart-sharoitlarining integratsiyasiga asoslanadi. Mazkur shart-

sharoitlar raqamli vositalardan foydalanishni tarbiyaviy maqsadlar bilan bog‘lash, amaliy pedagogik vaziyatlarni modellashtirish va metodik qarorlarni mustaqil baholash imkonini yaratadi. Raqamli kompetensiyalarni Tarbiya fanining aksiologik mazmuni bilan uyg‘unlashtirish bo‘lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning muhim metodik yo‘nalishi hisoblanadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-son qarori. Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida “Tarbiya” fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida [Elektron resurs]. – URL: https://lex.uz/docs/-4885018 (murojaat sanasi: 01.11.2026).

2. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / ed. by Y. Punie. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. – DOI: 10.2760/159770.

3. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. – Paris: UNESCO, 2018. – 68 p. – ISBN 978-92-3-100285-4.

4. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, No. 6. – P. 1017–1054. – DOI: 10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.

5. Miao F., Cukurova M. AI Competency Framework for Teachers. – Paris: UNESCO, 2024. – DOI: 10.54675/ZJTE2084.